

Konotace a význam vybraných příkladů partnerských pojmenování

Dny kulturní lingvistiky

23. května 2017

Mgr. Pavla Štěpánová
Pedagogická fakulta UK

Partnerská (milenecká) pojmenování

miláček, zlatíčko,
srdíčko, drahoušek,
má, můj (manželka,
manžel), kočička,
růžička

**Označení bytosti
milé, oblíbené,
drahé či milované:**
drahoušku, miláčku,
srdce, srdíčko, zlato,
zlatíčko

**Expresivní označení
dětí:**
drahoušku, miláčku,
srdce, srdíčko, zlato,
zlatíčko

Důvěrná oslovení:
brouku, broučku

Česká lexikologie

(Filipec-Čermák, 1985)

Mluvnice současné češtiny

(Karolinum 2010)

Příruční mluvnice češtiny

(NLN 1995)

Nauka o slovní zásobě

(Hauser, 1980)

Čeština – řeč a jazyk

(SPN, 2011)

**Akademická gramatika
spisovné češtiny**

(Academia, 2013)

SJČ (Váša-Trávníček, 1937)

SSJŠ (Academia, 1989)

PSJŠ (Academia, 1999)

SSŠ (Academia, 2004)

SNJČ (Maxdorf, 2009)

SČFI (Leda, 2009)

Apelativum, nebo proprium?

Miláčku
Zlatíčko
Broučku
Brouku
Lásko
Zlato

Lásenko
Lásenečo
Lási
Lásino
Laskouši
Laskoušku

Chumlíčku
Něžněnko
Sexinko
Broskvičko
Kundičko
Banáнку

Lištičko
Žirafko
Pane inženýre
Flétničko
Řehoři
Hrdino

Vlastní (osobní) jména a antropologie

- ▶ Jaké typy jmen příslušníci dané kultury používají?
 - ▶ Kdo je používá?
 - ▶ Jaký význam jim členové dané kultury připisují?
- ▶ Snaha zrekonstruovat obraz zkoumaného jevu a porozumět mu z perspektivy příslušníků kultury.

Vlastní jména jsou chápána v tom nejširším slova smyslu, jako „the full range of adress and reference“ (Bramwell, 2016, s. 264).

Osobní jména a antropologie

Neexistuje společnost, jejíž uživatelé by nepoužívali osobní jména.

R. D. Alford

- ▶ 40 % používá pouze jedno jméno pro daného člověka, 33 % zahrnuje příjmení nebo patronymum, 15 % jméno zahrnující příslušnost ke klanu a 12 % nějaké posvátné jméno.
- ▶ Dvě třetiny studovaných kultur pak používá i přezdívky.

Liší se: moment přidělení jména; zda zůstává celý život; rituály...

E. S. Bramwell:

- ▶ v mnoha kulturách existuje opozice oficiální x neoficiální
 - ▶ **Ahoj Petře, jak se máš? Ahoj Něžněnko, jak s máš? Ahoj něžněnko, jak se máš?**

Význam osobních jmen

Osobní jméno: „s významem“ x „samostatná entita“ x „nálepka“

- ▶ Kultury, kde jméno má význam, příp. může ovlivnit život člověka:
 - ▶ rodiče pojmenovávají dítě nějakou frází, která se vztahuje k jeho narození, např. Dítě přináší bohatství
- ▶ Jméno je (duchovní) entita sama o sobě: člověk „vstupuje do jména“
 - ▶ „Jména nefungují primárně pro identifikování jedinců. Jeho funkce je spíše transformovat jednotlivce v osobnost (Maybury-Lewis, 1984, s. 7. In Bramwell, s. 276).
 - ▶ **pojmenování dítěte = předání duše**
- ▶ Jméno je „pouze nálepka“

Partnerská pojmenování a význam

Jak by sis
přál(a), aby ti
partner říkal?
Pokus se jméno
vysvětlit.

MILÁČKU

LÁSKO

ZLATO

„Je to projev lásky.“

„Skrývají se za tím velké
city.“

„Partner mi tím říká, že
mě miluje.“

„Miláčku, protože ji
miluju.“

„Lásko mu řeknu, když se
kolem něho bude motat
jiná holka.“

„Miláčku mu říkám, aby
věděl, že je můj.“

„Kdybych měl další,
abych nespletl jména.“

„Protože bych si
nepamatoval její jméno.“

Kočičko

► SJČ

kočička, -ky, 2. p. ,m. -ček ž., zdrob. ke kočka; **přenes. (skoro vulg.) = dívka**; pomn. kočičky, -ček = vrbové jehnědy a proutky s nimi (lid.)

► SSJČ

kočička, -y ž. (2. mn. -ček)

1. zdrob. ke kočka: trojbarevná k.; **přen. expr. moje k. milá žena, milenka ap.**

kočka, -y ž. (2. mn. -ček)

1. *malá kočkovitá šelma, chovaná v domácnostech, na venkově zvl. pro hubení myší; kočka domácí (zool.); šedivá, černá, tříbarevná k.; hladká srst kočky; k. mňouká, přede; k. se plíží, číhá na myš; k. chytá ptáky; angorská k.; být falešný, úlisný jako k.; přen. expr. je to k. falešník; **to děvče je k. lichotné, úlisné;***

► PSJČ

kočička, -y ž. (2. mn. -ček) 1. zdrob. ke kočka: trojbarevná k.; **přen. expr. moje k. milá žena, milenka ap.** 2. kočičky mn. *jehnědy jivy*: vrbový prut s šedými k-mi; příd. k. 2 kočičkový: k. věneček = z kočiček

► SNČ

kočička – 1. vulg. ženské přirození, vulva **2. dívka, srov. kočka**

kočka – 1. **hezká žena**, též kóča. *Byla to zamlada docela kočka.* 2. vulg. ženské přirození, vulva, srov. kočička

► **SSČ, SČFI** neuvedeno

KOČIČKO

▶ **vzhled**

- ▶ *hezká, krásná*
- ▶ *má pěknou postavu, sexy (jako Catwoman), svůdná, elegantní*
- ▶ *SŠ: má hezké oči*

▶ **vlastnosti, chování:** *mazlivá, přítulná, ráda se mazlí a tulí*

▶ **oblíbený domácí mazlíček**

▶ **typické jméno, lichoška, klasika**

„**Základní význam**“ (především ZŠ)

- *má ocas, chlupatá, má dlouhé vousy, smrdí, líže se, chlupatá, mňouká*

„**Individuální význam**“

- *ch: malá, hodná, vstřícná, tichá, normální*
- *d: hravá, mazaná, má ostré nehty, ráda se hádá*

„Kočky jsou krásné a vznešené, proto se nám tak říká.“ (d)

PRINCEZNO

▶ **vzhled**

- ▶ krásná, půvabná, spanilá

▶ **„hodnota“**

- ▶ hodně si jí váží, je pro něho důležitá, nejdražší, nenahraditelná, je pro něho vším, je jedinečná

▶ **negativní vlastnosti**

- ▶ panovačná, rozmazlená
- ▶ fíflena, nafintěná
- ▶ SŠ: má nad ním moc, vládne mu, dostane to, co chce

▶ **hodnocení (SŠ)**

- ▶ milé, roztomilé, normální x nejsem panenka na hraní, je to trapný

„Základní význam“ (pouze ZŠ)

- ch: má hvězdu na čele, má koně, je to šlehtična egoistická, pyšná, trapná
- d: x

„Princezny byly kdysi něco víc a doteď je pro každého jeho dívka něco víc.“ (d)

„Individuální význam“

- ch: je jednoduchá (hloupá),
- d: nafrněná, snob, ušlechtilá, hezky se obléká

OUŠÍNKO

▶ **vzhled (velikost)**

- ▶ má velké uši
- ▶ SŠ: má odstáté uši, má plachťáky, má plachty, že jí skřípají dveře od výtahu

▶ **hodnocení vzhledu**

- ▶ má hezké uši, má výstavní ouška

▶ **manifestace (slyšení)**

- ▶ dobře slyší, všemu naslouchá, umí naslouchat problémům
- ▶ muž před ní nic neutají

▶ **erotogenní zóna**

- ▶ ZŠ: rád ji líbá na uši, cumlá jí uši, uši jako svůdný bod

▶ **základní význam**

- ▶ má červené uši, má jedno ucho, chybí jí ucho

KOZIČKO

SNČ

- ▶ **kozičky** – **vulg. ženská prsa (častěji chvála tvaru než prosté vyjádření malé velikosti)**. *To jsou sladké kozičky!* (I. Olbracht)
- ▶ **kozy** – **vulg. 1. ženská prsa, ňadra, obecný nebo obdivný výraz, srov. cecky**. *Na ty kozy užene každýho.*
- ▶ **vzhled (velikost)**
 - ▶ má velké poprsí, výrazná ňadra, větší hrudník, velký prsa; (malá prsa)
- ▶ **hodnocení vzhledu**
 - ▶ má dobrý prsa, fajn prsa, pěkné poprsí, pěkný cecky, hezký kozy
- ▶ **„oblíba“ (d)**
 - ▶ líbí se mu její prsa, má přitažlivá prsa, její přednosti jsou přitažlivé
- ▶ **hodnocení**
 - ▶ d: ten člověk je úchyl a nadrženeček; jako kdyby myslel jenom na prsa; proboha, je ten člověk v pořádku?; je to pro mě vulgární, dala bych mu facku
 - ▶ ch (SŠ): úchylný, debilní, divný

SLUNÍČKO

▶ úsměv:

- ▶ krásný, zářivý, rozzařující

▶ povaha (chování):

- ▶ veselá, ráda se směje, hodně se směje, tlemí, je vysmátá → optimistická, pozitivně naladěná, má pozitivní energii, dobrou náladu, neví, co je špatná nálada
- ▶ **SŠ**: rozzáří mu den, zlepší mu den, zlepší mu náladu

▶ vzhled:

- ▶ hezká, krásná, blondaté vlasy

▶ „hodnota“:

- ▶ když má pro tebe člověk velký význam, má pro něho velký význam

„Základní význam“

- ch: je teplá; hřeje; na slunci září; má vysokou tělesnou teplotu; moc svítí;
- d: nedá se na ni koukat, bolí ho z ní oči jako ze slunce

„Individuální význam“

- ch: vtipná, milá, otevřená, chytrá, používá moc make-upu

„Má pro něho velký význam, je pro něho světlem, důležitou součástí života.“ (ch)

Použitá literatura

- ▶ BACHMANNOVÁ, J. a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002.
- ▶ BRAMWELL, E. S. Personal Names and Anthropology. *The Oxford Handbook of Names and Naming*. Oxford: Oxford University Press, 2016, s. 263–279.
- ▶ BRYLLA, E. Bynames and Nicknames. In *The Oxford Handbook of Names and Naming*. Oxford: Oxford University Press, 2016, s. 237–251.
- ▶ BLANÁR, V. *Vlastné meno vo svetle teoretickej onomastiky*. Martin: Matica slovenska, 2009.
- ▶ ČURDOVÁ, V. Teorie významových profilů a výzkum somatismů v češtině. *Jazykovědné aktuality*, 2016, 1–2, 52, s. 4–13
- ▶ HÁJKOVÁ, N. Posuny v oblíbě a užívání jména v současnosti. In *Vlastní jméno jako prostředek sociální symboliky*. Praha: PedF, 2004, s. 7–12.
- ▶ HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. Praha: SPN, 1980.
- ▶ HRDLIČKA, M. K otázce tzv. něžných pojmenování mezi partnery. In *Češtinář*, roč. 6, 1995/96, s. 9–14.
- ▶ KNAPPOVÁ, M. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. Praha: Academia, 1989.
- ▶ KNAPPOVÁ, M. K funkčnímu pojetí systému vlastních jmen. In *Slovo a slovesnost*, roč. 53, 1992, s. 211–214.
- ▶ LAKOFF, G. – JOHNSON M. *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host, 2002.
- ▶ LAKOFF, G. *Ženy, oheň a nebezpečné věci*. Praha: Triada, 2006.
- ▶ NYSTROM, S. Names and meaning. In *The Oxford Handbook of Names and Naming*. Oxford: Oxford University Press, 2016, s. 39–52.
- ▶ PASTYŘÍK, S. *Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003.
- ▶ PASTYŘÍK, S. Hypokoristické podoby vlastních jmen a jejich současné zkoumání. In *Čeština doma a ve světě*, 2007, č. 3–4, s. 101–104.
- ▶ *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995.
- ▶ *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Praha: Academia, 2004.
- ▶ ŠTĚPÁNOVÁ, P. Intimní partnerská pojmenování. *Acta onomastica*. 2016, LV(1), 341–349.
- ▶ ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999.
- ▶ VAŇKOVÁ, I. a kol. *Co na srdci, to na jazyku*. Praha: Karolinum, 2005.
- ▶ VAŇKOVÁ, I. *Nádoba plná řeči*. Praha: Karolinum, 2007.